

การประเมินโครงการ

ดารณี ดวงจันทร์ทิพย์ *

การประเมินโครงการ เป็นการใช่วิธีการวิจัย เพื่อค้นหาข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเชื่อถือได้ อันเกิดจากโครงการ แล้วพิจารณาตัดสินว่าโครงการนั้น บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือไม่ ความสำเร็จนั้นมีคุณภาพ เป็นเช่นใดและควรแก้ไขความล้มเหลวที่เกิดขึ้นอย่างไร

การวางแผนดำเนินการประเมินโครงการ โดยทั่ว ๆ ไป ควรมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการประเมิน ซึ่งเป็นทิศทางในการประเมิน และต้องเขียนไว้อย่างชัดเจนและมีความเฉพาะเจาะจงมากที่สุด โดยสามารถตอบคำถามได้ว่า อะไรคือ ความมุ่งหมายของการประเมินโครงการนี้ วัตถุประสงค์ในการประเมินมีอะไรบ้าง และทำไมจึงต้องประเมินโครงการนี้

2. หาความต้องการในการประเมินและพิจารณาจัดลำดับขั้น ในขั้นนี้จะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะประเมินอะไร และการประเมินสิ่งนั้นๆ จะประเมินเป็นลำดับขั้นที่เท่าใด ในการหาความต้องการจำเป็นในการประเมินและการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสิ่งที่ต้องการประเมินนั้น จะต้องคำนึงถึงความประหยัดทั้ง เวลา เงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

3. กำหนดเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการประเมินมากที่สุด และควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินรับรู้และยอมรับ เครื่องมือที่จะนำไปใช้นั้น ซึ่งอาจทำได้โดยเปิดโอกาส

ให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและสร้างเครื่องมือร่วมกัน เป็นต้น เมื่อได้เครื่องมือแล้วควรกำหนดตารางเวลาในการนำเครื่องมือไปใช้ตั้งแต่การปฐมนิเทศผู้เก็บรวบรวมข้อมูลไปจนถึงการรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งของการประเมินเพราะการรวบรวมข้อมูลอย่างไม่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลกระทบต่อผลของการประเมินฉะนั้นในการวางแผนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ควรจะกำหนดแผนที่จะตอบคำถามต่อไปนี้

1. อะไรคือวัตถุประสงค์ของการรวบรวมข้อมูล
2. มีข้อมูลใดบ้างที่ต้องการเก็บรวบรวม
3. จะเก็บข้อมูลเหล่านั้นด้วยวิธีใด
4. จะเก็บข้อมูลเหล่านั้นเมื่อใด
5. ใครจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านั้น

4. วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการประเมินโครงการ ข้อมูลที่ได้รับอาจประกอบด้วย ข้อมูลหลายประเภท รวมถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ หากการวิเคราะห์เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขาดหลักการในการวิเคราะห์ย่อมมีผลต่อการประเมิน ฉะนั้นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์และรูปแบบของการประเมินที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องคำนึงถึง

1. ประเภทและชนิดของข้อมูลที่จะ

* นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

รวบรวม จะต้องเป็นที่ตกลงและเห็น
พ้องต้องกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีคุณภาพ เชื่อถือได้
3. ข้อมูลที่ได้รับจะต้องจำแนกเป็นหมวดหมู่ และระบุได้ว่าเป็นข้อมูลที่ใช้เสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน
4. วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องถูกกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า

5. รายงานข้อมูลหรือรายงานผล เมื่อข้อมูลได้รับการวิเคราะห์แล้ว จะต้องวางแผนในการนำเสนอข้อมูลซึ่งเนื้อหาสำคัญที่จะต้องนำเสนอได้แก่

1. วัตถุประสงค์ในการประเมิน
2. วิธีการในการประเมิน
3. ผลของการประเมิน
4. การนำผลของการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อย
5. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ

ทั้งนี้การรายงานผลต่อผู้บริหารควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและกระชับรัดกุม ควรหลีกเลี่ยงภาษาสถิติหรือภาษาทางวิชาการที่ไม่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจอย่างทันท่วงที

6. ติดตามผล หลังจากที่ได้มีการนำผลของการประเมินไปใช้ในการส่งเสริมและปรับปรุงจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการแล้ว โครงการอาจจะได้รับการพิจารณาให้ดำเนินงานต่อไป และการดำเนินงานควรปฏิบัติในรูปแบบเดิมโดยการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เป็นอยู่และเปลี่ยนแปลงตามความจำเป็นแล้วทำการประเมินซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หากผลการประเมินเป็นที่พอใจและเป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้ว โครงการ

การนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จ
ตัวอย่าง การประเมินโครงการเข้าค่ายพักแรมของลูกเสือ - เนตรนารีวิสามัญ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุพรรณบุรี โดยใช้ CIPP Model

การประเมินโครงการเข้าค่ายพักแรมดังกล่าวได้วางแผนดำเนินงานตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมิน ได้แก่

1.1 เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศในการแก้ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการนี้ในโอกาสต่อไป

1.2 เพื่อเสนอทางเลือกในการตัดสินใจดำเนินงานตามโครงการนี้ในโอกาสต่อไป

1.3 เพื่อตรวจสอบผลที่ได้รับจากโครงการนี้ว่าเป็นไปตามเป้าหมายของโครงการหรือไม่

2. กำหนดรูปแบบ (Model) และเป้าหมายในการประเมิน

รูปแบบที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้คือ (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียดของรูปแบบดังกล่าวดังนี้

2.1 ประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เพื่ออาศัยข้อมูลจากการประเมินส่วนนี้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการดำเนินโครงการ

2.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เพื่ออาศัยข้อมูลจากการประเมินส่วนนี้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการดำเนินโครงการ

2.3 ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เพื่ออาศัยข้อมูลจากการประเมินส่วนนี้ในการตัดสินใจ

สนใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน

2.4 ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่ออาศัยข้อมูลจากการประเมินส่วนนี้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานเมื่อครบวงจรการทำงานหรือเมื่อสิ้นสุดโครงการ

เป้าหมายในการประเมินโครงการเข้าค่ายพักแรม คือ ข้อมูลที่ได้จาก ผู้กำกับลูกเสือ - เนตรนารีวิสามัญ ลูกเสือ - เนตรนารีวิสามัญ พี่เลี้ยง และลูกเสือ - เนตรนารี วิสามัญ ผู้ฝึก ฝ่ายละ 95%

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมี 3 ฉบับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถามผู้กำกับลูกเสือ - เนตรนารี วิสามัญ โดยสอบถามถึงความเหมาะสมในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย การเตรียมงานในการเข้าค่ายพักแรมการดำเนินงานการเข้าค่ายพักแรม ผลกระทบหรือคุณค่าที่ได้จากการปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายและปัญหาและข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าและเติมคำ

2. แบบสอบถามลูกเสือ - เนตรนารี วิสามัญ พี่เลี้ยง โดยสอบถามถึงความเหมาะสมในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย การเตรียมตัวในการเข้าค่ายพักแรมการปฏิบัติหน้าที่ในการเข้าค่ายพักแรม ผลกระทบหรือคุณค่าที่ได้จากการเข้าค่ายพักแรม ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าและเติมคำ

3. แบบสอบถามลูกเสือ - เนตรนารี

วิสามัญ ผู้ฝึก โดยสอบถามถึง ความเหมาะสมในการเข้าค่ายพักแรม การเตรียมตัวเพื่อเข้าค่ายพักแรม การปฏิบัติกิจกรรมในการเข้าค่ายพักแรม ผลกระทบหรือคุณค่าที่ได้จากการเข้าค่ายพักแรม และข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าและเติมคำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ประชุมนิเทศผู้เก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดเตรียมวัสดุที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. กำหนดวัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ออกเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ด้วยตนเอง

4. วิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มเป้าหมาย นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. นำเสนอผลการประเมิน ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ในการประเมินวิธีการในการประเมินผลของการประเมิน จุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการ ต่อผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบโครงการเข้าค่ายพักแรม เป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกับนำเสนอด้วยตนเอง

6. ติดตามผล ในการติดตามผลนั้นยังไม่ได้มีการติดตามผลเพราะโครงการเข้าค่ายพักแรมจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง ซึ่งขณะนี้ยังไม่ถึงกำหนดเวลาคำเนินงานตามโครงการดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. พัฒนาหลักสูตรและการสอน.ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม 2528
ประทุม รอดประเสริฐ การบริหารโครงการ.เนติกุลการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร 2520